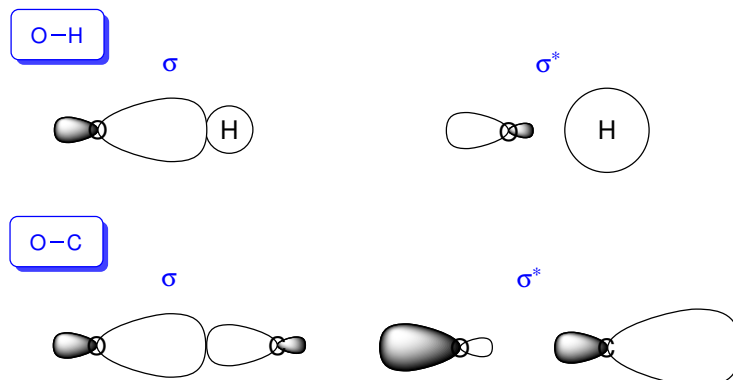

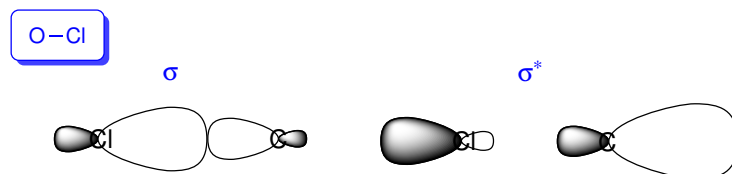
Řešení domácího úkolu č. 5

1. Obecně platí, že ve vazebném orbitalu má větší podíl orbital s nižší energií – orbital atomu, který má vyšší elektronegativitu.

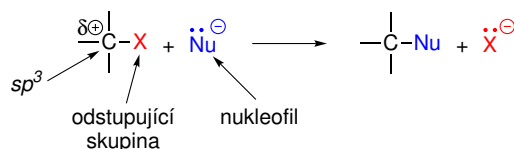
Pro σ vazby v molekule ethanolu:

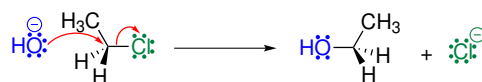
Pro vazbu C-Cl v molekule chlorethanu:

Tvar orbitalů má významné souvislosti s reaktivitou. Uvažme například nukleofilní substituci, kterou obecně znázorňuje následující schéma:

Odstupující skupinou je typicky konjugovaná báze silné kyseliny, halogenidové anionty proto mohou vystupovat jako tyto odstupující skupiny. Směr příchodu nukleofilu (zde OH^-) k atomu uhlíku, který nese odstupující skupinu, není náhodný.

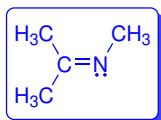

Během reakce dochází ke stabilizující interakci obsazeného nevazebného elektronového páru nukleofilu s prázdným protivazebným orbitalem σ vazby C-Cl. Nukleofil se proto přibližuje v ose vazby C-Cl z opačné strany, kde má σ^* orbital maximum

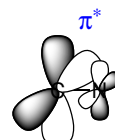
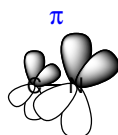
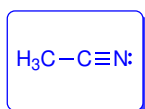

2. Obecně platí, že ve vazebném orbitalu má větší podíl orbital s nižší energií – orbital atomu, který má vyšší elektronegativitu.

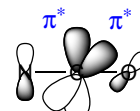
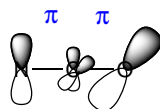
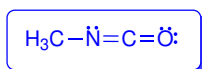
Pro π vazbu v molekule iminu:

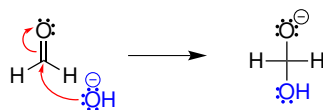
Pro π vazby v molekule acetonitrilu:

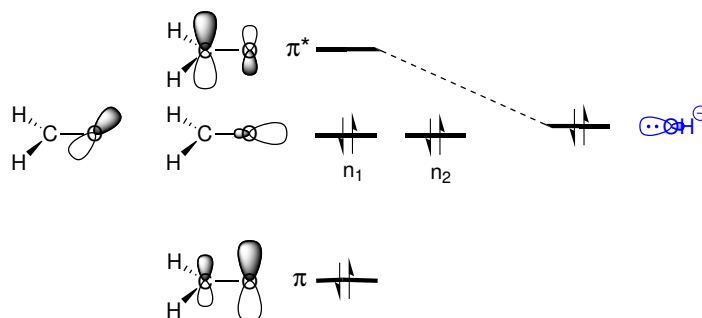
Pro π vazby v molekule isokyanátu:

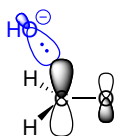
Vliv interakce orbitalů na průběh reakce lze demonstrovat na příkladu nukleofilní adice hydroxidového aniontu na karbonylovou skupinu formaldehydu.

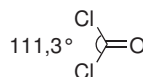
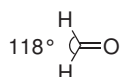
Pro směr příchodu nukleofilu je určující kombinace nevazebného elektronového páru OH^- , který představuje LUMO molekuly, s protivazebným π^* orbitalem vazby $\text{C}=\text{O}$, který odpovídá HOMO formaldehydu. Orbitaly π vazby vznikají kombinací dvou atomových p orbitalů, do vazebného orbitalu přispívá větší měrou p orbital elektronegativnějšího atomu kyslíku, do protivazebného orbitalu π^* přispívá větší měrou p orbital atomu uhlíku.

Pokud se interakce s nukleofilem účastní π^* orbital, lepšího překryvu bude dosaženo při přiblížení hydroxidového aniontu k atomu uhlíku.

3. Řešení:

- (a) S ohledem na vazebné poměry atomu uhlíku by se mělo jednat o sp^2 hybridizaci, vazebný úhel X–C–X by měl být 120° .
- (b) S rostoucím podílem s orbitalu (a klesajícím podílem p -orbitalu) se zvětšuje vazebný úhel:

sp^3	109°
sp^2	120°
sp	180°

Na vazbě C–X se větší měrou podílí s -orbital v molekule formaldehydu.

- (c) Od očekávané hybridizace sp^2 se více odchyluje fosgen, ve vazbě C–X má větší podíl p -orbital, hybridizace se posunuje k sp^3 . Vysvětlit tento jev můžeme vysvětlit vyšší elektronegativitou atomu chloru a rozdíly ve vlastnostech s a p -orbitalů. Elektronové v p -orbitalu jsou volněji poutány k atomu, je proto atom tvoří kovalentní vazby k elektronegativnějším atomům přednostně s využitím těchto orbitalů.